

ผลกระทบของการพัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลตะวันออก
ต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต

นายสมชัย สายสุขสวัสดิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสังคมวิทยามหาบัณฑิต

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2537

ISBN 974-584-880-8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**Social Impact from Eastern Seaboard Industrial
Development to Life Adjustment**

Mr. Somchai Saisooksawad

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts**

Department of Sociology and Anthropology

Graduate School

Chulalongkorn University

1994

ISBN 974-584-880-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : ผลกระทบของการพัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลตะวันออก
ต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต

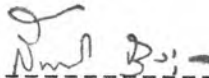
โดย : นายสมชัย สายสุขสวัสดิ์

ภาควิชา : สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

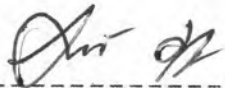
อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ สุริชัย หวันแก้ว

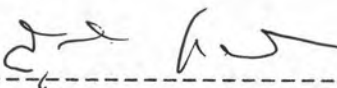

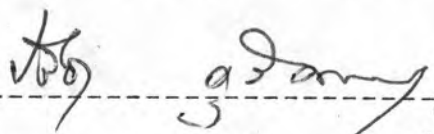
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

----- คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ อุงสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

----- ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ประสิทธิ์ สวาสดีญาติ)

----- อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ สุริชัย หวันแก้ว)

----- กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา คุวินทร์พันธุ์)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

สมชัย สายสุขสวัสดิ์ : ผลกระทบของการพัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลตะวันออกต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต (SOCIAL IMPACT FROM EASTERN SEABOARD INDUSTRIAL DEVELOPMENT TO LIFE ADJUSTMENT) อ.ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ สุรัชชัย หวันแก้ว,
245 หน้า. ISBN-974-584-880-8

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการปรับตัวเพื่อการดำรงชีวิตของชาวมุขมนตรีมาบชลดอันเนื่องมาจากผลกระทบของการพัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลตะวันออก ด้วยการพิจารณาจากสภาพแวดล้อมของชุมชน อันได้แก่ ความใกล้ชิดกับนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด การเห็นในการเลือกประกอบอาชีพ และคุณลักษณะของตัวบุคคลอันได้แก่ ระดับการศึกษา ภูมิหลังของการขายที่ดิน ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดิน รายได้และภาวะหนี้สินของชาวมุขมนตรี โดยลักษณะของการปรับตัวเพื่อการดำรงชีวิตนั้นจะพิจารณาจากลักษณะของการปรับตัวด้านอาชีพ การเห็นในการเลือกประกอบอาชีพ การเห็นความสำคัญของการศึกษา รูปแบบครอบครัว ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และเพื่อนบ้าน ซึ่งลักษณะดังกล่าวสามารถพิจารณาถึงลักษณะความเป็นชุมชนเมืองหรือชนบทได้

ในการวิจัยครั้งนี้ ทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากหัวหน้าครัวเรือน 160 ครัวเรือน และการสัมภาษณ์กรณีศึกษา 16 กรณี ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยมีสมมติฐานหลัก คือ ปัจจัยของสถานการณ์และปัจจัยส่วนบุคคล มีผลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวมุขมนตรีมาบชลดที่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า การที่ชาวมุขมนตรีมาบชลดตั้งอยู่ใกล้กับนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ประกอบกับปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งได้แก่ ระดับการศึกษา ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดิน รายได้และภาวะหนี้สินของชาวมุขมนตรี มีผลต่อชาวมุขมนตรีมาบชลดในการปรับตัวเพื่อการดำรงชีวิตที่อยู่รอด โดยปัจจุบันชาวมุขมนตรีมาบชลดส่วนมากประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม กล่าวคือ คนวัยหนุ่มสาวที่มีระดับการศึกษาสูง และต้องการประกอบอาชีพที่มีรายได้ดีมักจะเป็นแรงงานภาคอุตสาหกรรม ส่วนชาวมุขมนตรีมาบชลดโดยทั่วไป ไม่จำกัดระดับการศึกษาแต่มีความต้องการประกอบอาชีพที่มีรายได้ดีมักจะเป็นแรงงานหรือผู้ประกอบการภาคบริการ จึงทำให้ชาวมุขมนตรีมาบชลดมีความนิยมในการประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม ส่งผลถึงการเห็นความสำคัญของการศึกษาที่เป็นตัวกำหนดหนึ่งในการเลือกประกอบอาชีพ และมีความปรารถนาต่อรูปแบบครอบครัวของตนเป็นครอบครัวเดี่ยว ในขณะที่เดียวกันการมีเวลาน้อยลงที่จะอยู่ร่วมกันในครอบครัวเป็นสิ่งที่แสดงถึงความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและเพื่อนบ้านที่ลดน้อยลง

ภาควิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

สาขาวิชา สังคมวิทยา

ปีการศึกษา 2537

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C430307 : MAJOR SOCIOLOGY AND ANTHROPOLOGY
KEY WORD:

SOCIAL IMPACT/INDUSTRIAL DEVELOPMENT/ADJUSTMENT
SOMCHAI SAISOOKSAWAD: SOCIAL IMPACT FROM EASTERN SEABOARD
INDUSTRIAL DEVELOPMENT TO LIFE ADJUSTMENT. THESIS ADVISOR :
ASSO. SURICHAI WUNGAE0, 245 pp. ISBN 974-584-880-8

The object of this research is to study livelihood adjustments of the Mab Chalood community under impacts of the Eastern Seaboard Industrial Development. Considerations are given on Situational conditions of the community namely, proximity to the Mab Tapud Industrial Estate and the nonviability of agricultural occupation and personal and family factors namely, educational attainment levels, land-selling experiences, land utilization patterns, income and debt status. Livelihood adjustments are related to factors of occupational adjustments, high educational preferences, occupational preferences, family patterns, family relations and neighbor relations. The main hypothesis is that differences in situational and personal conditions have differences impacts on livelihood adjustments. Apart from questionnaire survey collected through interivews of 160 household heads, there are also 16 indepth case-studies.

The findings are that the proximity factor and personal characteristics, namely, education, land utilization, income and debt status all put pressure on livelihood patterns of the members of Mab Chalood community to adjust the relatively-educated younger female and male members need for higher income jobs monthly in the Industrial Estate, while others tend to go for jobs in service sector. Consequently, the community members prefer higher educational levels and nuclear family forms, while their family lives and relations with neighbors have been much affected.

ภาควิชา.....สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

สาขาวิชา.....สังคมวิทยา

ปีการศึกษา.....2537

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งล้วนแต่มีความปรารถนาดีต่อผู้เขียนเป็นอย่างมาก นับแต่เริ่มความสนใจต่อประเด็นการวิจัยจนตลอดกระบวนการวิจัย ผู้เขียนได้รับความเมตตากรุณาในความรู้ทางวิชาการอันสูงค่าจาก รองศาสตราจารย์สุริชัย หวันแก้ว ในฐานะ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นอกจากนี้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งยวดจาก รองศาสตราจารย์ ประสิทธิ์ สวาสดิ์ญาติ และรองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา คุณินทร์พันธุ์ ที่ได้ให้คำแนะนำเพิ่มเติม เพื่อให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ในฐานะของประธานกรรมการวิทยานิพนธ์และกรรมการวิทยานิพนธ์ตามลำดับ

ในด้านความร่วมมือประสานงานต่อการเก็บข้อมูล ผู้เขียนขอขอบพระคุณอดีตผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 4 (นายทองใบ ชื่นภิรมย์) ที่กรุณาช่วยหาคำแนะนำและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ และที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งคือ ชาวชุมชนมาบชลูด หมู่ที่ 4 ทุกท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ท้ายสุดนี้ผู้เขียนขอขอบคุณพี่น้องและเพื่อนในฐานะผู้ช่วยนักวิจัยภาคสนามทั้งหลายที่ตรากตรำออกเก็บข้อมูลด้วยความเหน็ดเหนื่อย รอคอยเฉพาะอย่างยิ่ง นายวิเชียร บัวบาน นายวิทยา ทาระ จำเอยกชชชัย คงรีน นายชนินทร์ จาริยะวัฒน์ และ นายสมชัย พิพิชลักษณ์กร ซึ่งร่วมฟันฝ่าอุปสรรคต่อการลงพื้นที่กับผู้เขียนตลอดมา พี่น้องชาวศูนย์บริการข้อมูลและกฎหมายทุกท่านที่ทำให้กำลังใจและสละเวลาอันมีค่ายิ่งในการปฏิบัติราชการแทนยามที่ผู้เขียนกำลังบากบั่นทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้

ความดีของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขอมอบให้แก่บุคคลดังกล่าวข้างต้นทั้งหมด อีกทั้งผู้ที่จะมาศึกษาวิทยานิพนธ์เล่มนี้ต่อไป ส่วนจุดบกพร่องหรือจุดอ่อนของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้เขียนขอน้อมรับด้วยความเต็มใจตลอดไป

นายสมชัย สายสุขสวัสดิ์

สารบัญเรื่อง

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทที่	
1.) บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	11
แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย	11
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	31
2.) กรอบความคิดและวิธีดำเนินการวิจัย	
กรอบความคิดการวิจัย	39
ตัวแปรและค่านิยามเชิงปฏิบัติการ	47
สมมติฐานการวิจัย	51
วิธีดำเนินการวิจัย	53
- ประชากร	53
- กลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง	53
- เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	53
- วิธีสำรวจภาคสนาม	54
- การนำเสนอข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	55

บทที่	หน้า
3.) ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดระยองและการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเล ตะวันออกเฉพาะบริเวณมาบตาพุด	
ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดระยอง	56
ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก เฉพาะบริเวณมาบตาพุด	65
4.) ผลการวิจัย	69
5.) การทดสอบสมมติฐานและอภิปรายผล	130
ตัวอย่างกรณีศึกษา	178
6.) บทสรุปการวิจัย ปัญหาในการวิจัยและข้อเสนอแนะ	207
บรรณานุกรม	220
ภาคผนวก	
แบบสอบถาม	1
พระราชบัญญัติรอนที่ดินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ในท้องที่ ต.ห้วยร่บง และ ต.มาบตาพุด อ.เมืองระยอง จ.ระยอง ให้แก่การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2536	14
ประวัติผู้เขียน	18

สารบัญตารางและแผนภาพ

	หน้า
1.) ตารางที่ 1 : แสดงการเปรียบเทียบรายได้จากผลผลิตรวม จำแนกตามภาคการผลิต จังหวัดระยอง	5
2.) ตารางที่ 2 : แสดงสัดส่วนประชากร จังหวัดระยอง ที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ จำแนกตามภาคการผลิต .	6
3.) แผนที่แสดงเขตอำเภอเมือง จังหวัดระยอง	7
4.) แผนที่แสดงเขตตำบลมาบตาพุด - ห้วยร่อง	8
(เขตพัฒนาอุตสาหกรรมและชุมชนเมืองใหม่)	
5.) แผนที่แสดงเขตชุมชนบ้านมาบชลูด (หมู่ที่ 4) ตำบลห้วยร่อง จังหวัดระยอง	9
6.) แผนภาพที่ 3 : แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ของการปรับตัว เพื่อความอยู่รอดของชาวชุมชนมาบชลูด	44
7.) แผนภาพที่ 4 : แผนภาพแสดงลักษณะของการปรับตัวด้านอาชีพ (การเปลี่ยนอาชีพ)	45